

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Пелагия Михайлова Терзийска, ЮЗУ „Неофит Рилски” за дисертационен труд на тема на тема: „Ролята на поддържащите технологии в жизнените и учебни дейности на ученици с двигателни и зрителни увреждания”, за получаване на образователната и научна степен „доктор” в Професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)

Автор: **Алексия Менелаос Папаспиру**

Научни ръководител: **проф. д-р Екатерина Софрониева**

Настоящото становище е изготвено на основание заповед № РД- 38-429 от 18.07.2025 г. на ректора на СУ „Св. Климент Охридски“, както и на решение на научното жури по процедурата.

Общо представяне на процедурата и докторанта

Алексия Папаспиру е редовен докторант по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика) с обучение на английски език в катедра „Специална педагогика“, Факултет по науки за образованието и изкуствата на СУ „Св. Климент Охридски“.

Процедурата и представеният комплект от документи е съобразен с Правилника за развитие на академичния състав на Софийския университет.

Полученото образование от Алексия Папаспиру, включително магистърската степен по специално образование, както и опит ѝ като учител по информатика я провокират към продължаване на обучението в Докторска програма „Специална педагогика“ и реализирането на изследователска дейност по актуални проблеми в областта на специалното образование.

Актуалност на тематиката

Пълноценното реализиране на възможностите на учениците със специални образователни потребности, включително на учениците с двигателни и зрителни увреждания, изисква ефективно използване на адекватни технологии в образованието и ежедневието им живот. Съществена значимост в този процес имат асистивните технологии. Умелото им използване води до подобряване на достъпността в образованието - подпомагане достъпа до информация и комуникация, повишаване на академичните постижения, на самостоятелността и общото качество на живота им.

На базата на проучени литературни източници и запознаване с резултати от изследвания на различни автори докторант Папаспиру насочва вниманието към представяне на онези затрудняващи фактори, които пречат на пълното и универсално приемане на асистивни технологии. Подчертава необходимостта от асистивни средства, от съдействие на всички фактори в посока на приемането на тези технологии и полезността им за потребителя. Това прави дисертационното изследване необходимо и значимо за педагогическата теория и практика.

Представяне на труда и оценка на съдържанието

Представеният за рецензиране дисертационен труд съдържа общо 253 страници, от които 192 страници основен текст и 20 страници литература, включваща 265 заглавия, включително и публикации на гръцки автори. Приложението е разположено на 42 страници. В текста са включени 37 таблици и 29 графики.

Дисертационният труд е структуриран в две части – част А – **теоретична**, част Б -**изследователска** и общо заключение. В теоретичната част докторант Папаспиру включва увод, две части, заключение. Съдържанието на двете части - Зрителни увреждания и Двигателни

увреждания е представено с по 3 глави във всяка. Изследователската част е представена в 4 глави.

Двете части на теоретичната част са насочени към разглеждане на важни проблеми, провокирани в първата част от зрителни увреждания, а във втората част от двигателни увреждания. Структурирани са по един и същи начин, както следва: концептуални основи на всяко увреждане, съответно причини, проблеми породени от увреждането, неподготвеност на средата, усилия за достъп до знания, до образование, както и проблеми в ежедневието на лицата с посочените увреждания, с акцент върху автономността.

Вниманието специално е насочено към термина „асистивни технологии“, като е акцентирано върху технологии, както на ниско, така и на високо технологично ниво, които са значими за образованието и за ежедневието на лицата със зрителни или двигателни увреждания. Идентифицирани се фактори, които намаляват качеството им на живот. Подчертани се бариерите пред пълното и универсално приемане на асистивни технологии, както и необходимостта от коректното им прилагане в съответствие с конкретните потребности на всяко лице със зрително или двигателно увреждане.

Изследователската част представя методологията на изследване и анализът на получените резултати. Посочена е общата цел на изследването. Конкретизирана е целта на изследване за учениците със зрителни увреждания, както и целта за учениците с двигателни увреждания. За всяко направление на изследването е определен отделен набор от изследователски въпроси. Предложени са осем хипотези, от които 5 за ученици с двигателни увреждания и 3 за учениците със зрителни увреждания.

Докторант Папаспиру умело прави количествен и качествен анализ на получените данни от емпиричното изследване. Демонстрира умение за

сравнение на резултатите от количественото и качествено изследване, за обобщаване на данни и формулиране на изводи. Особено полезни са констатациите, до които достига, на основата от двете проучвания - и на лицата със зрителни, и на лицата с двигателни увреждания. Подчертани са пречките в образованието и в ежедневието, с които се сблъскват, поради липса на подходяща инфраструктура и специализирани асистивни технологии. Акцентирано е върху извода, че и в двата случая, използването тези технологии може значително да подобри качеството на живот, но приложението им е ограничено поради икономически и социални бариери. Докторант Папаспиру аргументирано подчертава значението на непрекъснатата адаптация и обучение, както за учениците, така и за преподавателите, предвид динамичното развитие на асистивните технологии.

Преценка на публикациите:

Публикациите са 4 на брой и са по темата на дисертационния труд. Всички са доклади от участие в конференция на Софийски университет през 2022 и 2023 г..

Автореферат

Авторефератът представя по обобщен начин дисертационния труд. Достатъчно информативно е представено съдържанието по отделните глави. Открити са обобщените изводи и приноси на автора.

Приноси:

Приемам посочените приноси от докторант Алексия Папаспиру, но смятам, че би било добре, ако втори и трети принос от приносите с научно-теоретичен характер се обединят.

Препоръки и бележки към дисертационния труд:

- Дисертационният труд би спечелил, ако преди преминаване към теоретичната част се включи увод, насочен към цялостната проблематиката, която се разглежда в дисертационното изследване.
- На места в теоретичната част, представяните схващанията на различни автори са съпроводени с ниска аналитичност.

Въпрос:

Обучението на кои специалисти е важен фактор за успешно приложение на поддържащите технологии в жизнените и учебни дейности на ученици с двигателни и зрителни увреждания ?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Представеният дисертационен труд, разработен от докторант Алексия Папаспиру, отговаря на изискванията, които се предявяват към разработки за придобиването на образователната и научна степен „доктор”.

На основата на очертаните достойнства на труда, на демонстрираното умение за научно изследване и приносите на автора, давам положителна оценка и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор” на Алексия Менелаос Папаспиру в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма „Специална педагогика“

Изготвил становището:

Проф. д-р Пелагия Терзийска

13.10.2025 г.